

ИЗЛАЗИ
четвртком и недељом

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИВАР
ИЛИ 1 КРУНА

Претилату примају све поште
у Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ :
Уредништву „Звезде“
Коларчева улица бр. 10.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

Рукописи не враћају се

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ :
Коларчева улица бр. 10.

БРОЈ 10 ПР. ДИВ.

УРЕДНИК : ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ.

БРОЈ 10 ПР. ДИВ.

* * *
(Хајне)

Листак жути трепери на грани,
А ветар му убрзава пад; —
Свему драгом дани избројани,
Све налази мрачна гроба хлад.
Још по врху сија зрачак сјајни,
Ал' лагано умире му сјај —
То пољупци јесу опроштајни,
Лето бежи, приступа му крај.

Душа ми је тугом расплакана,
А из срца болни лебди глас.
Та ме слика сећа прошлих дана,
Кад је Судба раставила нас
Оставих те, моје чело бајно,
Ма да знадох да ћеш скоро мрет —
Ја сам био сунце опроштајно,
Ти у гори на умору цвет...

12. - X. - 99.
Пожаревац.

М.

НАШ БОЖИЋ

— Борислав Станковић —
(НАСТАВАК)

* * *

Нафору никако да добијем од свештеника са амвона. Морам да се задовољим оном што је даје татор са дискуса. Враћам се кући. Капија широм отворена. Двориште почишћено. Дрва под стрејом наслагана уза зид, дрвљаник бачен иза куће. Испод басемака избачено труње, крпе и остало што је било пре. Полица се цакли саанима, бели се дугачка а широка марама што покрива тестије пуне воде. Око огњишта кркћу лонци а под вршњи-

ком цврчи тава. Улазим у собу. Мајка ме тобож не види. Нешто спрема по равовима, и уређује шоље, зарвове и јабуке.

— Христос се роди!...

Она се окрене. Па кад ме види у фесу с кићанком, очевом појасу и сахату, чисто не верујући да сам то ја, прилази ми.

— Ваистину се роди!... И као да би пре она моју руку пољубила, тако ми тешко пружа своју и целива ме у чело, очи, обрве и образе.. Још би хтела, но ја се трзам. Пружам јој нафору и питам: да ли је ко долазио? Али да знате каквим је гласом питам? Гласом од кога она сва расте и понизно одговара:

— Кумашини, сине. Зауостављах их, док ти дођеш, али немају кад. Ето оставили су ти „протокол“ и много те поздравили. — А ти си ми гладан? тргне се она. — А ја те.. туго, туго слатко моје дете!

И брзо износи ми делове од осушеног врапца да од њега прво окусим, како бих био лак, као што је и он. Онда остало. Једем. Она једнако трчкара око мене, пази да не упрљам нове халџине и одмах у шаку скупља мрве да се не би познало кад ко дође. А на пољу све је мирно, тихо. Чују се свирачи из „горње чаршије“, што свирају у господским кућама. Улицом и ако прође ко, то жури грабећи да сврши честитања па да што пре руча. Ја једнако једем. Хоћу још. Али ми она не даје:

— Немој, доста је. Покварићеш ручак. А и доћи ће ко!

И онда склања јело од мене. Ја хоћу на улицу, али ми она не да, већ ми скида фес, поново оче-шља косу, минтан ми при грлу разгрне, да ми се види нова кошуља и оставља ме у соби:

— Седи. Ко ће госте да дочека? Зашто си домаћин. Ја не могу. Видиш, имам работу у кујни, а нисам ни обучена...

Остајем ја. Шетам се крупним корацима по соби. А соба мирише. Топла је, чиста, сува. Кандило пуцкара. Тамјан се вије и шири полако ве-

лике, таласасте колуте, по средини собе Из кујне миришу јела. Гости долазе. Дочекујем их. Још с кујинског прага вичу:

— Христос се роди. И хоће да јој приђу руци. А она се, тобож, трза, не даје, упућује их у собу к мени. Улазе они. Седају по миндерлуку с рукама на коленима, готови да одмах скоче и иду. Питају ме. Разгледају по соби ма да знају како све у њој стоји. Није им ово првина. Ја се измакнем онако гологлав, разазурен, мало се испрсим, па приносим дуван у таслици. Разговарам, тј. причам о њихној деци, мојим друговима, шта смо радили. Куд смо ишли са санкама итд. Док ето ти матере. Улази прво с главом напед тарући руке о бошчу.

— Па како сте ми? Како на дома? — Пита и уређује им изувене ципеле, окреће их како би они могли одмах, и не гледећи, да их обују. Затим прилази, љуби се и повлачи опет у кујну да скува кафу... Оставља мене, да ја, не дворим их, већ само с њима онако. А она, не затварајући врата за собом свакоме посебице доноси кафу у белим шољама. Па онда иза врата, до зида, или близу пећи, повуче се, стоји с прекрштеним рукама на појасу и чека да узме шољу кад онај испије. А онога чисто стид што га она тако стара двори, па на дохват посрче кафу, извади иза појаса лимун или поморанцу и „протокол“, оставља и одлази. Она га испраћа чак до капије. Ред је да га ја испратим, али она не да, јер зна да чим би изишао на капију, видео улицу, онај низ великих старих порти, испуцане зидове, на неким местима срозане и поломљене црепове, па још другове како се вуку по улици тамо — амо хвалећи се колачима и новцем што су добили, одмах би и ја отишао тамо и онда с тешком муком да би ме нашла чак у другој махали, а камо ли у нашој.

(свршиће се)

МАЈКО ДОМОВИНО

(Сличица из жив. босанских муџмединаца)

Рамазан је. Већ и потоње зраке зимњег сунца клоне се к западу и изумиру у добокој пучини босфоровој. Још је само неколико часака, док грмну топи на свакој страни Цариграда и огласе правовјернима, да је крај дневному посту и да наступа ноћ, која им доноси част и весеље. Ти јесне улице цариградске шарене са мноштвом свјетине, која се таласа као валови тихога мора ступајући лагано својим путем. На лицу свакога читаш задовољство, јер га код куће очекују његови мили, који су му припремили лијепу вечеру,

а он њима опет носи хурама (датула), ћереза (сухога грождја), или других посласица за ифтар (омршивање). Све је рекох задовољно, јер људско око обично воли да се заустави на срећним и задовољним, него ли на биједним и невољним. Али, кад би смо се боље загледали у ту шарену масу, ми би смо видјели, да уз срећу и задовољство стоји и биједа с невољом.

Сјеромашку, који се није никада научио имати, лакше је много, него ли онеме, који је негда имао, а сада нема, стара је ријеч. Од овијех пошљедних био је и Алија Сабљић, родом из М., вароши у Босни, који се такођер гура кроз ову мјешавину. Хеј, судбино, судбино! Онај исти Алија Сабљић, што но бијаше увијек као цвијет одјевен и кићаше читаву М.ску касабу, сад се пробија кроз ову свјетину цариградску, у подераним чакширама и полу-бос. Са осталим свијетом и он се креће, и он иде, али куда? То ти ни сам одговорити не би знао.

Топови заупуцаше. Са тисуће минарета забрујаше побожни езани позивајући правовјерне на Божији дуг, на вечерњу молитву (акшам намаз), а сва она силна свјетина изгуби се. Свак се нађе у својој кући, у кругу својих и све се гошћаше најљепшим јелима и ђаконијама. На пустој улици остаде сам Алија Сабљић и зачућеним погледом, осврћући се око себе, питаше се, куд се дјеле онолика свјетина, кроз коју мало прије једва што се пробијаше. — Ла илахе ил алах! — последњи гласи Мујезинови допријеше до његова уха и он погледавши на високо минаре, угледа заклита кандиља и сјети се да је Рамазан. Он ојсети глад, јер му дође на памет, да је данас читав дан постио, а да није синоћ ни вечерао. Јасно му би, куда ишчезе свијет са улице. — Свак оде својој кући, рече сам у себи, а ја, куда ћу ја! — и врела суза скотрља му се низ опебло лице. Он се сјети, како је негда у Босни еједо са оцем и мајком за богату софру и са размућеним шербетом, очекивао да топ груне и навијести, да је вријеме да се мрси. За тим му паде на ум, како му је отац једанпут срдит кући дошао и рекао: — Више се не море са Швабама, треба селити — па они дани што је проживео потуцајући се с оцем и матером од једне до друге вароши по Турској, тражећи згодно мјесто, гдје ће се настанити. Тада му дође на памет њихово последње путовање и долазак у Цариград. Пред његовим се оком створи слика дуготрајне болести његовог оца и мајке и њихове смрти. Кроз његову главу минуше оне тужне ријечи очеве, које му је пред смрт рекао: — Ја умирем синко, а теби не остављам ништа, до ова три дуката. Ево ти их, па воља ти ме за њих сахранити, вољ' ти се неколико дана за њиха прехранити. Не куну ме, јер ће ме Бог доста казнити за моје дјело, које сам учинио, напустивши своје огњиште и тебе оставивши у туђем свијету без пгдје ишта! — Све се то ређаше по

његовој глави и он све то више осјећаше неку малаксалост у читавом тијелу. На једанпут се нечега присјети и убрза своје већ малаксале кораке и послѣје неколико сахата стиже пред једну велику капију. Ту се дизаше ковак једнога богатог бега, који бијаше добар пријатељ оца његова, а чија врата бијаху увијек отворена невољнима. Он закуца тешком халком и врата се отворише. Један слуга који му отвори, уведе га у једну полу-тавну собу, у којој за постављеном софром сјеђаху неколико сјеромаха у подераним хаљинама, и понуди му мјесто међу њима.

У истом ономе коваку, гдје је прије годину дана био приман као најодабранији гост, данас му се нуди мјесто међу просјацима. Дубок уздах потресе његове чемером напуњене груди и он се без иједне ријечи врати натраг, и опет се нађе на улици гладан и изнемогао.

*

Цамија је дупком пуна побожнога свијета. Безбројна кандилоца свјетлуцају и њихова блиједа свјетлост пада на лице правовјерних, који се клањају вишњем Алаху и благодаре му на његовој милости, коју је просуо врху њих, а у једном углу, у густој полутмини, једна блиједа и изнемогла људска прилика наслоњене главе на једну студену мермерну плочу, шапуће неке неразговјетне ријечи, од којих му се само могу разумјети двије, које сваки пут, при изговору, слијеђаху читави ројеви уздаха, и на својим крилама узношаху их под кубета цамијска. одакле се опет враћаху доле, тужно звонећи: Мајко, домовино! То је био Алија Сабљић, који на студеној мермерној плочи расхлађиваше своје врело чело и прибираше последње мисли по своме уму. Сутрадан је Алија Сабљић полудео.

Цариград, у децембру 99. г.

Осман А. Ђикић.

ДВА ВОДЕНА ЦВЕТА

— *Сергије Нормански — Сигма.* —

Њуши на један пут дође жао, засмеја се и рече весело:

— Ах, ови научењаци! Они не знају шта је шала. А зар не видите да хоћу само да вас једим? У осталом што се тиче јастреба, ствар је ипак доста сумњива. Веле да је угнуо пре, него што сте га устрелили. Него господине Хорације, да ми идемо што пре на језеро.

Серјожа уздахну слободно и пође спорим, тромим корацима. Њуша је ишла напред по узаној стази, међу два зелена зида од шипражја и зелене, бујне, траве, и на једанпут застале.

— Наберите ми, молим вас, мало грашка и боба, а можете и нешто мркве; ја веома милујем зелен. Али наберите по више, ја ћу вас очекувати овде у шипражју.

У два скока Серјожа беше већ за цбуњем, које дељаше врт од кухуњске баште; Њуша седе на стазу и поче да посматра зеленог црва, који се тромо пужаше по стаблу.

— Мили црвићу! Ух, ала је леп! Гле само, како смешно хода, баш као и Серјожа! — и она стави зеленог црвића себи на руку, и овај пужаше умјерно погрбујући леђа. — „Чудновато,“ — помисли Њуша гледајући у црва; — „тај Коља Ивцин ма да је неваљао, ипак ми се допада. Кад год сам с њиме у друштву, а ја страхујем, да од куд не рекне или не изврши што непристојно. Ја, ето, знам да је он неваљао, знам да ме исмева, па ми је ипак пријатно кад с њиме играм. А Серјожа, он ми је, просто, несносан. Карам га, а он још моли за опроштење! Зар мушкарци тако треба да раде? А тетка Каћа — све једно те једно: „красан је то и примеран дечко како само добро учи, и не тера лудорије!“ Ја не волим те примерне! Него, кад би он што год безредно учинио, чини ми се да бих га с места пољубила!.. Кад би на пример издеветао Кољу, или подметнуо ногу мис-Ели, или тако што... Онако што ритерски, иројски! Коља је, истина, глупав деран. Да је од куд и Серјожа, као што је он! То јест да је тако добар, као што је, а да је још уз то храбар, као Коља... Он би ми тада био ирој! Ах, кад би од једанпут наишао од куд какав ирој, па да ме шчепа и однесе куда далеко, далеко... Их, ала сам ти и ја... Па ипак ми је жао да одем у Петроград; тамо нећу једнога Хорација никако моћи да видим! Тај не би преко целе зиме ни једанпут дошао, па ма га колико звала његова маман. Он ће само читати своје досадне књиге... Гадов један, — рече она полугласно и подиже главу.

Пред њоме стојаше Серјожа и посматраше је својим великим, тихим очима, с таквом љубављу и нежношћу, да јој је од тога било топло и пријатно. Она се брзо диже, очисти руком део од хаљине, на којем је седела, па рече:

— Но, шта је? Јесте ли много донели?

Серјожа држаше у једној руци рубац препун грашка и боба, а у шпагу његова капута могло се лепо видети корење од мркве.

— Провизија је ту, па сад хајдемо брзо! — И Њуша хитро потрча по дрвореду према излазу из врта. Серјожа се тромо, као ждрал, упути за њом, носећи брижљиво рубац са грашком и бобом.

Иза врта спушташе се, према језеру, дуги дрворед безвја. Трава не беше још покошена. — Светли се жути жабокрек, скромно погледа румена сибирска ружица, смешно се шепури мишји грах, намигујући својим љубичастим очицама. Њуша је ишла брзо и дубоко дисала.

— Господе, ала је лепо! — говораше она. — А имаде ли овуда и печурака?

— Има, али само у августу.

— Каквих? Да ли оних румених?

— Није румених, већ оних правих. Зар не знате да румене печурке расту само под јелама?

— А од куда да знам? Нисам, ваља да, сељанка, —

— рече она мргодно. Она није трпела да је он поучава у које чем.

Дрворед се свршавао на обали језера. Они седоше на клупу, у хладу големих јова, и дуго ћутаху, комињајући грашак и посматрајући тиху површину воде. На језеру не беше чуна. Обала с друге стране језера изгледала је као провидна од јутарње магле. На једну врсту дљине, међу трском, назирало се јасно зеленило острва. С лева се пружаше у језеро блатњава пруд покривен жућкастим шеваром, увелом ниском брезовином и обухваћен зеленим прстеном густога рогоза. Далеко, на другој обали, назирало се село и леп спахијски дворца. Лађица у пристаништу наличила је на лено, сањиво чудовиште С десне стране, у шуми, извијао је кос своју песму. Над водом, крај обале, кружаху шљуке.

— Ала је, Њуша, овде лепо, — рече Серјожа. — Гледајте како тамо лево, на пруду, лети вилин коњиц по лишћу воденога цвећа. Не могу да вам искажем како ми је мило ово језеро! Оно, јадно, бива све мање и мање, што ја већма растем. Кад сам још био мали, оно је било тако велико, да је било нешто страшно пребродити га лађицом. Онда нисам знао, шта је иза њега тамо с леве или с десне стране. Цео ми се свет свршаваше том тамо обалом. Један пут сам у зиму, са сестром, отишао тамо на острво, — то је читава врста одавде. Тамо вода не мрзне, јер је пуно топлих, извора, и ми смо онда наишли на вука. Можете мислити, како је то било страшно! Како је Варја вриснула! Тако је вриснула, да се и вук поплашио, те је побегао. А ја сам махао на њ штапом! Овде сам научио пливати и пецати рибу. Овде сам први пут узабрао локвањ из воде.

— Шта му је то локвањ?

— Бели, водени цвет, ено онај са полуотвореним чашицама.

— Ах, водено цвеће, како ја волим то цвеће! Наберите ми, молим вас, неколико цветова! Оно мора да је врло лепо, ја га још нигда нисам видела!

— Па то може бити одмах, — одговори Серјожа брзо. — Идем за час по весла, па ћу лађицом отпловити донде, и набраћу вам, колико хоћете.

— Не, то не! Немојте ићи, јер ће ми бити досадно у самоћи! Зар их, не би могли, како год, с обале дохватити?

— Могао бих, кад бих узео удицу, или какав дугачак прут, само је мало опасно газити по оним локвама по блату. Тамо има јаруга. Пре две године заглабила се наша крава да су јој се само рогови видели. О Божићу сам ишао да је видим, па јој се онда ни рогови више нису видели.

— Ех, ви сте ми неки плашљивац и кукавица, кад све о страхотама приповедате! Коља не би ни спомињао краву. Кад се бојите не треба ни да идете.

Серјожа порумене у лицу и хитро отрча до заграде, што дељаше блато од шуме. Он себе осећаше увређеним и дубоко несрећним. „Баш да видите, да ли се бојим“, — мумлао је он у себи. За тим прескочи ограду и нестале га у густом шевару. Њуша је чула шушкање сухога лишћа и саломљених гранчица, и после тога плускање воде, па би страх. „Господе, он ће тамо потонути, за

цело потонути“, — рече она. — За што сам га само толико једила! Господе, Господе, [како сам зла, како сам немилостива!

— Серјожа! Серјожа! Вратите се! Не треба ми ваше водено цвеће, — завика она, јурећи за њим и покушавајући да пређе преко ограде. То јој не пође за руком, и она се врати на клупу, што беше на обали језера. Шуштање шивара чуло се и даље. И на једанпут с леве стране, у блату, опази девојчица Серјојину белу капицу и њега где полагао хода, дижући високо ноге. Њуша га са страхом посматрала и тихо шапутала: „Благо Боже, не дај да се утопи! И ако је крава утонула..“ — и ту је са страхом затворила очи.

Кад их је после отворила, видела је Серјожу где стоји са свим на другом крају пруда, ухватив се једном руком за брезову грану а у другој држаше штап, са којим се машио, да дохвати цвеће, што беше мало по даље од пруда. Најзад дохвати један цвет са дугачким кореном, па онда други, трећи..

— Доста, доста, не треба више!.. — довикваше она.

Али се он још већма нагну напред и одједанпут врисну.

Њуша угледа нешто, што до сад још нигда није видела и што не беше у стању да појми: грана од брезе, за коју се држао, беше у води; упоредо с њом видела се Серјојина глава, и он махаше у ваздуху једном руком, а на широком лишћу воденога цвећа лежала му је капа. Она не схваћаше, шта се то догодило, и дошла је к себи тек онда, кад је по води погмуло допро до ње глас: „тонем..“

Она скочи као кошута отрча до ограде и стаде помагати: „Господе, он тоне, тоне..“ Ту близу ограде опази она неко чобанче, које је дошло да види госпођицу из Петрограда

— Чобанче драго,.. он тоне... он је сав у блату.. на истом месту, где се и крава утопила! Помози му молим те, што брже! Сергије Владимировић тоне!

Чобанче у недоумици посматраше преплашено девојче, климну главом и рече: „Како да не потоне! Ту је локва, и ту се мора утонути“, — па онда отрча тамо и дохвати, као мотку, дугачак штап. А Њуша бледа, уплашена, наслонивши се лактовима на ограду затвори очи и понављаше: „Господе, Господе! Он је због мене утонуо, Ала сам гадна, неваљала! Избави га, Боже, јер ако га не избавиш, отићи ћу у манастир!“ И њој грунуше сузе низ лице..

..Кад је Серјожа дохватио прва три цвета, он угледа мало даље још један, необично велики и леп цвет. Он хтеде и тај цвет да дохвати, па се одупре левом ногом баш о крај пруда, на којем је израсла слабачка бреза, ухвати се онда левом руком за њену грану, а десном се пружи да штапом дохвати онај велики цвет.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ОРДЕН

— А. Чехов. —

Лав Пущаков, колегијски регистратор и наставник ниже војне гимназије живео је у суседству са својим другом поручником Љеџенцовим. Њему се он и упутио на нову годину изјутра

— Ево у чему је ствар. Гриша, рече он поручнику после обичног честитања нове године. — Та зар би се ја усудио да те узнемиравам, да ми није неизоставне потребе. Дај ми, молим те, само за дзнас, твој орден св. Станислава. А знаш ли ти ону битангу Спичкина: он ужасно воле ордење, и готово сваког презире, ко макар шта нема о врату да му се сија, или да му виси на дугмету. Али поред свега тога он има две ћерке. Знаш, Наста и Зима... Говорим ти као другу... Ти ме разумеш, драгановићу. Дај, молим те, учини роду глас!

Цео тај монолог изговорио је Пущаков муцајући, црвенећи и поглеђујући плашљиво у врата. Поручник просу грдњу, али ипак пристаде.

У два часа по подне Пущаков се одвезао Спичкинима. Бунда му је раскопчана, а поглед упрт на груди. На прима му се блисташе златни емаљирани туђи орден св. Станислава.

„Некако се више поштујеш! мишљаше наставник кашљући, — ништавна ствар, не вреди више од пет рубаља, а какав фурор чини!“

Кад дође до куће Спичкиних, он раскопча бунду и узне лагано исплаћивати кочијаша. Кочијаш, како му се учини, кад спази гајтане, дугмад и орден, пренерази се. Пущаков се задовољно напашља и уђе у кућу. Збацивши у предсобљу бунду, он завири у салу и виде да тамо за другим столом, спрењеним за ручак, седи до петнаесторице људи и ручају. Чуо је се говор и звек посуђа.

— Ко то тамо звони? чу се глас домаћиних. — Гле, Лав Николајевић! Молим, изволте! Мало сте задоцнили, али ништа... Ми тек што смо сели...

Пущаков се испрси, подиже главу и тарући руке уђе у салу. Али ту спази нешто страшно, Уза сто напоредо са Вином седео је његов друг по служби, учитељ француског језика, Трамблан. Допустити да француз види орден, значило би изазвати сијасет врло непријатних питања, значило би осрамотити се на свагда, унизити се... Прво што Пущакову дође на памет, беше да смакне орден, или да бежи кући; али орден беше чврсто прикачен и није се дао лако скинути. Него он га брзо покри десном руком, погури се, онако збуњен поклони се свима и не рукујући се ни с ким, сурва се тешко на празну столицу и то баш спровођу свога колеге — Француза.

„Мора да је пијан!“ помисли Спичкин, бацивши поглед на његово постиђено лице.

Пущакову донеше супу. Он отпоче јести левом руком, ал' кад се сети да није уљудно у отменом друштву јести левицом, он рече да је сит пошто је већ једном ручао.

— Па ја сам већ ручао... промуца он. — Био сам у визити код стрица, проте Јелејева, а он ме наговори... хм.. јест.. да ручам.

Пущакову би мучно и досадно: од супе се осећаше пријатан мирис, а од куване јесетре дизаше се необично пријатна пара. Наставник покуша да прикрије орден левом руком, али му се то чињаше незгодно.

„Приметиће.. Вља руку уздићи у висини прсију, као кад се човек спрема да пева! Господе, да се бар једном тај ручак сврши! Ручаћу где у кафани!“

После трећег јела он бојажљиво погледа једним оком на Трамблана. Француз опет такође јако постиђен гледао је у овога и није ништа јео. Кад се одмерише погледима, они се још више застидеше и оборише погледе у празне тањире.

„Видео је, лода! помисли Пущаков. — По њушци му видим да је приметио! А он је несрећа, сплеткарош. Јавиће ме сутра директору!“

Поједоше укућани и гости четврто јело, по вољи судбе прође и пето...

Подиже се један високи господин са широким и рутавим ноздрвама, орловским носом, и од природе затвореним очима. Он се почеша по глави и отпоче:

— Е, е, е. еп.. еп.. е предлажем да испијемо за напредак присутних дама!

Сви се ускомешаше, скочише и брж боље шчепаше чаше. Једно „ура“ одјекну грамовито по свима собама. Даме се осмејкиваху и пружаху чаше за куцањ. Пущаков се диже и узне своју чашу у леву руку.

— Лаве Николајевићу, молим вас, будите тако добри предати ову чашу Настасији Тимотијевној! обрати му се један човек, пружајући му чашу. — Принудите ју да испије.

Сад Пущаков би принуђен да креће и десну руку, ма да му то беше ужасно страшно. Орден св. Станислава са изгужваном црвеном лентом једва једном угледа светлост и заблиста се. Наставник побледе, саже главу и бојажљиво баци поглед на француза. Овај га опет посматраше зачуђеним и питајућим погледом. Усне му се лукаво осмејкиваху а са лица му нестајаше лагано забуне и стида....

— Јулије Августовићу! обрати се домаћин французу. Подајте боцу коме треба!

Трамблан одлучно пружи десну руку боци и... гле, срећа! Пущаков спази на њему орден. То не беше орден св. Станислава, већ св. Ане — старији дакле! Пущаков се насмеши задовољно, седе на столицу па се још издужи... Сад већ нема потребе да скрива орден! Код обојице је један исти малер, значи нема права ни један ни други да се туже и опадају...

— Аха... хм... зачуди се Спичкин, спазивши на учитељевим грудима орден.

— Јест! настави Пущаков. — Чудновато, Јулије Августовићу! Како је мало било предлога сад пред празником! Колико има код нас људи, па смо само ја и ви одликовани! Чудно-ва-то!

Трамблан махаше задовољно главом и испружи напред леву страну капута на коме беше св. Ана 3 реда.

После ручка Пущаков ходаше по свима собама и показиваше госпођицама орден. Осећаше се он сад врло добро, лако, ма да му црева певаху предручкову молитву.

„Ал само да сам ја знао за ово, мишљаше он, по-

гледајући са завишћу на Трамблана, који се у овај мах разговараше са Спичкиним о орденима, — ја бих узео и орден св. Владимира. Ех, како се ја то не сетих?"

Само га је та мисао мучила. Иначе у свему осталом он се осећао сасвим срећним.

Д. К. Поповић

ЈЕФТИН ПАЗАР

Ко од год до год и из дана у дан има толико да пазари, колико наше домаћице, тај може мало по мало да у томе дође до велике вештине, тако би бар човек морао мислити. Али шта је то : вештина при куповању? Је ли то вештина, да се за издати новац толико робе и што је можно боље робе добије? Али у том погледу стоји према вештини старије искусне домаћице вештина продавчева, који још чешће продаје, него ли што она купује и чија би се вештина морала у томе састојати, да за што је можно више новца прода што је можно мање и горе робе. Сумње нема, да сваки дан бивају пазари, у којима или купац и продавац, или један од њих гледају да развију такву вештину. Може се казати, да у главном људи сматрају и данас трговину као прилику, у којој ће један другог да превари. На пр. људи, који тргују старим оделом, тешко да ће сматрати као срамотно, ако гледају, да што је можно више и боље и употребљиве робе добију што је можно мањом ценом, а за сваку робу, коју продаду да добију што бољу цену. Сељаци у варошком дућану неће ништа купити, ако им се неће попустити од цене, која се у први мах заште; па трговац, који зна њихову навику, зацењује, то јест, он прво иште више него што мора да има, па им тиме чини љубав и понушта.

Али у трговинама, које себе држе за тако зване „реслне“, то јест, које раде на моралним основима, друкчије се поступа. Паметан трговац не тражи своју корист у велику добитку, него у честој продаји, и где се поступа по том начелу, тамо нема места купчевој тежњи, да што може јефтиније пазари. Она домаћица, која само то пита, где ће добити најјефтиније месо, најјефтиније брашно, најјефтинију материју за одело, нимало не економише паметније од оне, која свуда хоће да купује само што је најскупље; често ће она тако далеко неразборитије економисати. У цени, коју трговац у свом дућану иште за какву робу, садрже се многе засебне цене, као трошак око произвађања сировине и прерађевине, трошак на паковање и подвоз, трошак за магазу, плата за свакога појединог радника, који је имао посла око робе, к томе порези и царине, а ове засебне цене управљају се по моћном закону тражње и понуде, тако да је врло погрешно мислити, да јефтинија или скупља цена какве робе зависи само од добре воље продавчеве, или од јогунасте лукавштине купчеве.

Како је то, да у једном дућану пар ципела стаје, рецимо, 8 дин. а у другом 12 дин.? Да узмемо, да су

оба пара полједнако добро начињена, али да је један начињен у каквој великој вароши, где је радник скуп, а други где год у селу каквом, где се радник мање плаћа, или у каквом казненом заводу, и ту је онда јефтинији пар заиста јефтинији. Али ако је онај пар по 8 дин. после месец дана изишао из форме, ако му је њон зинуо и кожа испуцала, а ако онај скупљи пар служи и пола године и још увек пристојно изгледа, онда је овај пар јефтинији. Кита љубичице стаје само оно труда што се човек сагне и ускине цвеће; али у прилици стаје и динар два, кад је у по зиме купујемо од баштована, који је ради ње грејао своју стаклену башту и трошио око ње своје време и труд.

Ако нам се чини, да је каква роба необично јефтина, јефтинија но што је иначе купујемо, ваља пре куповања распитати, зашто је тако јефтина дошла. Јефтиноћа може имати различна повода. Ако је јефтиноћи узрок природна издашност, или јефтин подвоз, онда је ту најпоспешнији повод. Ту човек неће се нимало устручавати, да се користи јефтином ценом, кад ова почива на издашности природе, на богатој жетви и берби, на проналажењу нових извора за сировину, на јефтином подвозу.

Али није тај исти случај и код маленога трошка око готовљења крвке робе, који бива изражен ниском ценом. Ако су технички проналасци олакшали посао око готовљења робе, или ако се услед таквих проналазака могу да употребљавају отпадци, који су дотле бацани као непотребни, ако су укинута порези и царине, којима је дотле фабрикат бивао поскупљиван: онда је у томе чиста добит за потрошача, који ће при куповини дотичне робе уштедети новца, или ће је моћи више трошити него дотле. Али врло често роба буде јефтинија што је лошија готово него дотле, или што дотичном раднику дају мању награду, па у оба ова случаја уредна домаћица, ако јој је можно, не треба да се користи мањом ценом. Јер у првом случају штетиће јој економија, а у другоме њен морал. Нису криви само бесавесни фабричари и трговци, ако се износи на пазар лоша кривотворена, никаква роба, него су још више криви они небројени људи, који би само да јефтино пазаре, нарочито ако би хтели да имају све што други имају и да се пружају дуже но што им губер допире. Љута уткмица гони онда трговца или фабричара, ако неће да изгуби муштерије, да им износи исту лошу робу, коју продаје други који, јер његову бољу неће да купују, пошто не може да је јефтиније даје; то јест, ова је скупља у часу куповања, али као што смо видели горе код ципела, није увек скупља као предмет потрошње. Ако је код пекара Петра хлеб јефтинији, јер га меша са којечим, а код пекара Павла скупљи, јер употребљава за хлеб брашно од чисте шенице, морамо од кривотворенога хлеба не само више јести, да бисмо се наситили, него још оном нездравом мешавином штетимо своје здравље и снагу, те најпосле морамо да дамо лекару и апотекару, што смо мислили заштедети на хлебу. Ако по цену добре, јаке хаљине могу да купим две хаљине лоше, од којих свака ни за половину времена неће послужити, као она двојном скупља, онда су оне обе јефтине хаљине скуп-

ље од оне једне, јер код њих морам руке два пута да плаћам, а код оне само једанпут, а у њима кроз кратко време изгледам ритав и дроњав; крпељ иште посла и не помаже много, и брзо ћу имати само једну риту, коју морам бацити, а изношена добра хаљина даје се још употребити.

А што се тиче побијања награде радницима рали фабрикации јефтине робе, многа домаћица би се и три пута предомислила, пре но што би купила какву јефтину ствар, кад би знала, колико је у томе патње, нужде, срамоте, злочинства и моралне пропасти читава сталежа, кад радници, а нарочито раднице у многим зантима код највеће прилике једва могу да се хране. Несретнице у великим варошима имају у толико више прилике и искушења, да недовољну зараду поправе срамотом и злочинством. Ко је онда томе крив, да ли трговац, који скупљу робу не може да прода и зато мора да тражи што јефтину, или домаћица, која увек зна да каже: у дућану до вас могу ту робу да добијем јефтине са пет гроша; а није јој ни на крај памети, коме је управо закинула тих пет гроша? Заиста би домаћице требале да више пазе на то, па која хоће да је хришћанка, она треба да се обзире, да ли неће где помоћи при угњетавању сиротиње и учествовати у неправедну благу.

Наравственост иште, да се на то осврћемо и у приликама, кад се роба даје буд за што, јер њен држалац у онај пар мора да има новаца. „Јефтином куповином у стању сам“ итд., тако често објављује какав трговец, да ће необично умереном ценом пролавати, и при томе може све да бива на најпоштенији начин, ако је добар трговац умео да се користи згодном приликом. Али како често има ту посла непоштење, то се долази до добитка кога ће се поштен човек увек клонити. Ако се роба из какве стециштне масе продаје у бесцење, ко је ту управо у штети? Не толико банкрот, који је можда и заслужио, да ту штету сноси, колико његови поверитељи, који на тај начин губе своје имање. Човек са моралним чувством неће у таквој прилици казати: шта ме се тиче, ко ће штетовати, кад могу учествовати у добитку, а да се не бојим кривичнога закона? Кад би какав суманут хтео на по пута да изручи своју кесу, ти зацело нећеш штети да си међу онима, који се цављају око тога новца, него ако се и сагнеш за новцем, то би могло бити само за то, да бедном суманутом сачуваш његово имање.

Такве прилике за јефтин пазар нарочито се дају при распродајама, било да се заиста, као што се обично наводи, хоће радња да напусти, или се хоће магацин да испразни, или се у опште хоће једанпут муштерије да намаме. И зашта они, који приређују такве распродаје рачунају с једном својственошћу људске, управо рећи женске природе, која му у тој прилици иде на руку при брзој продаји, а ова је идејал трговцу и код малене користи. Већина женских, које иду у такву распродају, купују више, но што су управо намеравале; можда их већина више купују, но што могу да употребе. За многе је довољан мамац, кад знају, да сад могу какву ствар добити за 10 дин. која је пре стајала 13 дин. Да ли је она и са 10 дин. још преплаћена, да ли је потребна, да ли ће требати у скором времену, да ли у далекој будућности неће више ваљати за потребу — то су ствари

које при куповини и не падају на ум. У таквим приликама имаћемо само онда користи, ако се строго ограничимо ни оно, што би смо и иначе морали купити, и ако се не дамо једином јефтином навести, да купујемо што непрактично и што нема смисла. Али то потеже иде, јер уз њичу цену долази и неоодољива речитост продавчева који своја плућа не штеди; зато нека у распродаје не иде, ко не уме добро рачунати.

Гдекоје ствари скупље су, или јефтине, или се могу и бесплатно добити, према времену и прилици, кад и како их набављамо. Ко хоће по што по то да има прву боранију, прве јагоде, прво грожђе, тај ће морати више платити од онога, који чека кад те ствари буду у опште доспеле. У цени какве робе каткад (не увек!) садржана је већа кирија за дућан, већи трошак око радње, ако ту робу купујемо у елегантним дућанима у главним лицима; а можда је она исто тако добра, али јефтине у каквој старој солидној радњи у страни. Мудрија домаћица распитаће за то и употребиће ту добру прилику за корисну куповину. Каткад се код какве ствари плаћа скуп новина мора; у мануфактурама скоро увек. У погледу на моду толико је различна женска савест, да се не може прописати, кад може да се допусти, да се узме шеширмање помодан, каква материја од лане, само јер су јефтине од онога што је најновије. Уз то и односи животни различни су. Свака ће са собом и можда са својим мужем имати да расправи, колико може на то издати, да не заостаје иза моде, па према томе управљаће се не само и цена многом пазару, него и многи пазар у опште.

Али има још један узрок јефтином пазару, при коме су у добитку купац и продавац и којим би свака домаћица требала да се користи. То је куповање за готово. Многи трговци толико су увиђавни, да у том случају дају рабата; они не морају свој капитал, што га имају у роби, да међу под интерес, а купац не плаћа камате на куповну цену, ако робу одмах по куповини употреби; њему је дакле рабат чиста добит, а трговац није у штети. Једина незгода при пазарењу за готово била би за лакоумне, немарне или непоштене економе. С тиме је сродна куповина у већој количини; али она се не може тако безусловно препоручити, као куповање за готово, и она није увек јефтина. Код врло велике куповине, где има да се изда велики новац, а роба дуго време не може да се потроши, ваља куповној цени додати и интерес, па сместиште и старање око одржавања. Многа домаћица данас не купује зимницу, поврће, воће, кромпир, вариво итд. за целу зиму, јер све то може да се увек добије у трговца по сарамерну цену. Ипак у приликама може јефтина куповина веће количине да буде корисна. Свакако није корисно куповати у сасвим малим количинама, нарочито не животне намирнице, које се много траже; јер ту се много дангуби, а губи се и на мери.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Особине код животиња. — Ко посматра разне животиње мора се зачудити како оне чувају своје здравље и како се лече кад су болесне. Слонови, јелени, тице,

мрави и многе друге купају се. Једна врста мрави има чак и своје болничаре што болеснике надгледају. Др. Латрењ, кад је једном мраву пипац одсекао, видео је како је одмах болеснику притрчало неколико мрва, лизало ону рану, па је затим мазали неком бистром течносту што су у устима правили. Псето кад изгуби апетит тражи неку траву и јед. Кад му је стомак покварен или се преждере, оно нађе траву која га прочисти или изазове бљубање. Тако исто чине и мачке. Болесне овце и говеда траже лековито биље. — Кад мајмуна шимпанца ране он одмах руком притисне рану да крв заустави или је обавије лишћем. Неке животиње кад их ране у ногу па виде да им рана неће зарастати саме одгриву и другу половину ноге. Једно псето ујела оса за њушку. Оно одмах отрчи и загнури њушку у воду па је тако стајало док бол није уминуо. Мачка обично мрзи воду, али су неки опазили како је нека болесна мачка ушла у воду и ту цео дан лежала. Многе животиње да би се бува опростиле ваљају се по прабини или по пепелу. Причај за лисицу како се она курталисава бува. Узме у зубе једну иверку па онда иде у воду. Стражњим делом тела спушта се у воду а буве, бежећи од мокроте, пењу се уз њу. Међутим она се све више спушта док јој само њушка и она иверка не остану над водом. Буве се све окупе на оној иверци. Она онда спусти иверку у воду па се докопа брега. — Једини је човек међу словенским и бесловесним животињама што се у својој невољи не уме помоћи нити у болести лека наћи.

Учени препирке. Пре неколико векова у Италији је 50 година трајала препирка о томе: Колико је година било Архангелу Михаилу и какве је хаљине имао он на себи кад је објавио Богородици да ће Исуса родити. О томе су чак и велике књиге писане, које се и сад у библиотекама налазе. Затим је дуго вођена препирка и о томе: којим језиком анђели говоре: да ли грчким или еврејским? Један учен човек који се звао Ангеликус, написао је 312 табака о томе; Ко су анђели, како живе и чиме се они занимају. Доказано је да на врху једне игле могу пет хиљада анђела наћи места. У једној ученој седници потукли су се доказујући да глуп човек нема више у себи него само половину душе. Нема више од 50 година како су се учени људи препирали о томе где душа у говечјем телу стоји. Философ Херцарт доказивао је да душа говечја станује у једној малој рупи у ртењачи, али то није њено право станиште, она може кад хоће по целом телу шетати. — Један млади философ, кад су му донесена четири јајцета за вечеру, доказивао је своме оцу да то нису четири него седам јајца. — „Како то? — упита отац — „Ето тако“ — рече син — „гле су 4 ту су и 3; не можемо помислити 4 а да нема у себи и 3. Дакле: 4 и 3 јесу седам.“ — „Па лепо“ — рече отац — „ја узимам ова четири а ти задржи за се она три јајцета.“

ПОШАЛИЦЕ

— Г. докторе!
— Молим.
— Да вас питам нешто.
— Да чујем.
— Шта да чиним, ако Бога знате! Како који дан је све црње и горе: хоће сало да ме угуши. Дајте ми лека!
— Пишите на српском језику, штампајте свој спис у Београду, разашљите га српском поштом у унутрашњост, и кад то свршите — свршили сте и са салом.

У једном друштву водио се разговор о покретностима и непокретностима. Неко ће из друштва повикати:
— Које су покретности најгоре?
— Берке! — одговори један стац. — Нико неће да их узме док му не платите.

— Ако је по вољи да вас притим? — рече један кицош некој дами коју је на улици срео.
— Хвала! Имам већ једног пратиоца — рече дама и показа пса што је за њом ишао.

ЧИТАОЦИМА

Као што видите, драги претплатници наши, *Звезда* и онет излази. Она ће и даље вршити своју скромну службу на пољу српске књижевности, вршиће је мирно и савесно. Сваку лепшу мању ствар, која се јави у страним књижевностима, донеће она у лепом преводу својим читаоцима. А што је најглавније доносиће и лепе и ваљане ствари из наше књижевности. Ми мислимо да се наши претплатници немају зашта на *Звезду* потужити. Она је у прошлој години дала преко *тридесет* оригиналних приповедака, а то никако није мало ни нејакој српској књижевности а то ли њеним претплатницима.

Досадашњи сарадници сви су ту. А ми мислимо да је доста јемства, да ће се и у овој години дати лепа рада, кад читаоцима кажемо да ће и онет сем Уредника радити: *Мил. Ђ. Глишић, Милорад Ј. Митровић, Павле Маринковић, Радоје М. Домановић, Јаша Продановић, Ст. М. Веселиновић, Миленко Вукићевић, Бориславе Станковић, Соколовић*, а од старије гарде *прићи ће још и Стева Сремац.*

Наше досадашње претплатнике молимо да нас и за ову годину потпомогну; оне, који нам што дугују, молимо да дуг измире да не би имали речи око тога јер не би било лепо да се око тога завађамо.

Ко не би био вољан држати лист, молимо га да нам број врати.

Најбоље би било да се код поште *прешилакује*. Цена остаје иста 1 динар месечно.

Уредништво

Садржај: * * * (песма) — Наш Божић — Мајко домовино — Два водена цвета — Орден — Јестив пазар — Занимљиве ситуације — Пошалице — Читаоцима

Власник: Ст. М. Веселиновић. — Штампариа С. Хоровица. — уредник Јанко М. Веселиновић.